

УДК 377.04:005.966-027.561
DOI: 10.15587/2519-4984.2020.191053

ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРІВ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ: СУПЕРЕЧНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Л. О. Базиль

У статті наголошується, що в умовах діджиталізації й технологізації суспільного поступу самореалізація людини як особистості, професіонала, конкурентоздатного фахівця можливе лише за умови постійного вдосконалення професійно значущих якостей, поглиблення фахових знань, набуття і розвитку відповідних умінь і навичок (залежно від специфіки професії, вимог до професійної діяльності, особливостей виконання дій, тобто конкретних обставин праці). У зв'язку з цим особливе значення мають центри консультування з професійної кар'єри, створені на базах закладів П(ПТ)О, діяльність яких зорієнтована переважно на формування уявлень майбутніх фахівців про умови та перспективи власної кар'єри на сучасному ринку праці. Вищезначене зумовлює потребу виконання спеціального дослідження. Тому значну увагу у публікації приділено висвітленню інформаційно-аналітичних відомостей, отриманих у результаті дослідження дійсного стану функціонування центрів консультування з професійної освіти, створених на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти (далі: ЗП(ПТ)О). Виявлено досягнення та суперечливі моменти діяльності таких структурних підрозділів у закладах освіти. Проаналізовано актуальні функції центрів консультування з професійної кар'єри в ЗП(ПТ)О: оцінювально-діагностувальну, навчально-комунікативну, інтегративно-координаційну, соціалізаційно-консультативну та регулятивну, інформаційно-стимульовальну. Означено гіпотезу, що цілісна реалізація цих функцій сприятиме подоланню суперечностей кар'єрного консультування учнівської молоді, зокрема, невідповідностей між: ідеальним уявленням і реальним профілем конкретної професії чи спеціальності, суб'єктивним сприйняттям та ігноруванням молоддю кар'єрних орієнтацій, а також уможливить коригування самооцінки учнями індивідуально-особистісних якостей. Пропонуються конструктивні способи розв'язання проблемних питань щодо організації та функціонування центрів консультування з професійної кар'єри в закладах професійної освіти

Ключові слова: професійна кар'єра, кар'єрне зростання, центри консультування з професійної кар'єри, професійна освіта

Copyright © 2020, L. Bazyl.

This is an open access article under the CC BY license (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>).

1. Вступ

В умовах динамічного інформаційно-технологічного прогресу увага суспільства концентрується на максимальному забезпеченні сприятливих умов для професійного становлення й кар'єрного зростання кожної особи. В Україні цією проблемою опікуються у міністерствах, наукових установах, закладах освіти, центрах зайнятості, громадських осередках. Однак ознайомлення зі статистичною інформацією, розміщеною на офіційному сайті Державної служби статистики України [1] переконує, що в національно-економічному просторі існують проблеми трудової міграції, працевлаштування, низького рівня добробуту українських громадян та ін. Одним із ефективних шляхів подолання проблеми відтоку робітничих кадрів за кордон, працевлаштування та кар'єрного зростання учнівської молоді в Українській державі вбачаємо діяльність центрів консультування з професійної кар'єри, що функціонують у закладах професійної (професійно-технічної) освіти.

2. Огляд літератури

У науковому просторі дослідження щодо суті, змісту, форм і методів консультування з професійної

кар'єри проводяться з початку ХХІ століття. Методологічно-концептуальні засади професійного розвитку і кар'єрного зростання особистості обґрунтовано у працях [2, 3]. Психолого-педагогічні аспекти індивідуально-особистісного становлення фахівця шляхом проектування траєкторій професійної кар'єри із подальшою їх реалізацією висвітлено у розвідках [4, 5]. Актуальним є дослідження проблем професійного й особистісного становлення ідентичності фахівців в умовах сьогодення [6]. Мотиви і механізми планування та реалізації професійної кар'єри відображено у публікаціях [7, 8]. Питання щодо організаційного управління професійною кар'єрою розглядається в дослідженнях [9, 10].

Про сутнісні характеристики терапевтичного підходу до пошуку роботи та особливості його реалізації у кар'єрному консультуванні безробітних Ірландії відображено в публікації [11]. Справедливим визнаємо дослідження [12], в якому з'ясовано, що кар'єра є важливою ціннісною орієнтацією поряд із освітою, коханням, родиною, самістю людини та її дозволяям.

Водночас у науковому дискурсі не розкрито порядку й особливостей відкриття та функціонування

центрів консультування з професійної кар'єри у ЗП(ПТ)О, не представлено аналітичного огляду щодо процесу та результатів функціонування таких структурних підрозділів, не проаналізовано актуальних проблем діяльності та конструктивних способів їх розв'язання задля поліпшення національної соціально-економічної ситуації.

3. Мета та завдання дослідження

Мета дослідження – аналіз діяльності центрів консультування з професійної кар'єри в ЗП(ПТ)О, виявлення проблемних питань їх функціонування та пошук шляхів їх вирішення.

Для досягнення мети були поставлені такі задачі:

1. Аналіз законів, нормативних документів, наукових праць, контекстних відомостей щодо порядку відкриття та функціонування центрів консультування з професійної кар'єри.

2. Вивчення нормативно-правового, алгоритмічно-процедурного та методичного забезпечення відкриття й функціонування центрів консультування з професійної кар'єри.

3. З'ясування досягнень і проблемних аспектів діяльності центрів консультування з професійної кар'єри у ЗП(ПТ)О.

4. Уточнення функцій діяльності центрів консультування з професійної кар'єри.

4. Виявлення конструктивних способів вирішення проблемних аспектів діяльності центрів консультування з професійної кар'єри у ЗП(ПТ)О.

4. Матеріали і методи

Аналіз та узагальнення результатів аналітичного осмислення законодавчих актів, нормативних документів, наукових праць, контекстних відомостей – для визначення стану дослідженості наукової проблеми; дослідження існуючого досвіду кар'єрного консультування, зокрема нормативно-правового та методичного забезпечення діяльності центрів у ЗП(ПТ)О, а також теоретичний аналіз, порівняння й узагальнення інформаційно-аналітичних, навчально-методичних матеріалів – для з'ясування досягнень і проблемних аспектів діяльності центрів консультування з професійної кар'єри; метод незалежних експертних оцінок – для уточнення функцій діяльності центрів консультування з професійної кар'єри; педагогічне спостереження, бесіди з педагогічними працівниками, учнями, представниками центрів зайнятості – для уточнення проблемних питань діяльності центрів кар'єри та виявлення конструктивних способів їх вирішення.

5. Результати дослідження та їх обговорення

Аналіз та узагальнення результатів аналітичного осмислення нормативно-законодавчої бази свідчить, що питання кар'єрного зростання громадян в Українській державі декларується в чинному законодавстві Міністерства соціальної політики й Міністерства молоді та спорту України щодо надання профорієнтаційних послуг населенню. Водночас, на відміну від зарубіжних країн (в ЄС реалізується програма «Career development»), в Україні не забезпечується

цілісність професійної орієнтації та кар'єрного зростання населення, що є однією із причин виникнення явищ трудової міграції молоді, економічної кризи, зокрема зростання рівня бідності, зниження добробуту тощо.

Функціонування численних онлайн-ресурсів (платформа «Career Hub» із виявлення професійних якостей особи та кар'єрного консультування; портал «Моя Кар'єра», що містить тест із профорієнтації і окремі поради з працевлаштування; онлайн-журнал *rabota.ua* із відомостями про загальний та регіональний ринки праці, умови різновидів фахової праці, огляди зарплатні; сайт «ГУРТ», де наявні анонси подій, відомості щодо можливостей здобуття освіти, працевлаштування; електронне видання «Studway», на якому наявна інформація про актуальні освітні події, мотивацію, планування професійного розвитку шляхом участі в молодіжних проєктах тощо), з одного боку, забезпечує інформування молоді щодо успішної самореалізації в Україні, а з іншого, – спонукає міграції, яскраво пропагуючи міжнародні програми і проєкти щодо здобуття освіти і подальшого працевлаштування. Активна діяльність означених інституцій та онлайн-сервісів, ймовірно, деякою мірою сприяла зниженню рівня безробіття в Україні до 7,8 % (II квартал), а також збільшенню рівня зайнятості населення віком 15–70 років – до 58,6 % (II квартал).

Актуальним, на нашу думку, є сервіс онлайн-тестування «Платформа з профорієнтації та розвитку кар'єри», розміщений на офіційному Інтернет-порталі Державної служби зайнятості України. Означений ресурс адресується учнівській молоді, випускникам закладів освіти, а також працюючому населенню. Тестування школярів передбачає виявлення ціннісних орієнтацій, професійних інтересів, схильностей, інших індивідуально-особистісних якостей (задатків, здібностей, талантів), хисту до підприємницької діяльності і має, переважно, профорієнтаційну мету, тобто дає змогу кожному учню відповідно до індивідуальних характеристик обрати майбутню сферу діяльності, фах. Для молодих працівників створено ресурс он-лайн тестування *Soft Skills*, що дає змогу виявити конкурентні переваги, сильні і слабкі сторони особистості, додаткові навички, які сприятимуть кар'єрному зростанню. Проте вплив онлайн-тестування і онлайн-консультування часто, як свідчать результати бесід із практичними психологами і соціальними педагогами ЗП(ПТ)О, буває негативним, оскільки кожний учень – це індивідуально неповторна особистість, для якої бажано індивідуально підбирати діагностичні методики, формулювати уточнювальні запитання, розробляти кар'єрні траєкторії.

У цьому контексті привабливим є досвід Вінницької області, де заходи з профорієнтаційної роботи і кар'єрного консультування реалізують, переважно, співробітники міського, районного, обласного центрів зайнятості, які на базі закладів освіти організують тренінги, зустрічі із залученням роботодавців, масові заходи щодо планування кар'єри, зустрічі-консультації. Науковий інтерес викликає діяльність Центру сприяння працевлаштуванню «Кар'єра», що з 2001 р. функціонує як структурний підрозділ Вінни-

цького міжрегіонального вищого професійного училища (ДПТНЗ «ВМВПУ»). З-поміж завдань центру: формування здатності до професійної мобільності та швидкої адаптації до змін на ринку праці; професійне консультування; сприяння працевлаштуванню учнів; проведення тренінгів з технології самостійного пошуку роботи; консультування учнів з питань планування професійної кар'єри; профорієнтаційна робота. У структурі центру виокремлено відділ маркетингу, консультативний відділ, правовий відділ, навчально-тренінговий відділ. Їх діяльність зорієнтовано на: вивчення й аналіз ринку праці м. Вінниці та Вінницької області; інформування учнів щодо напрямків діяльності та потреби в кадрах, підприємств, організацій, установ м. Вінниці та Вінницької області, в тому числі, щодо можливостей тимчасового працевлаштування під час навчання, в літній та зимовий періоди і на неповний робочий день; сприяння встановленню комунікативних контактів та взаємодії між учнями і роботодавцями; надання допомоги роботодавцям у підборі необхідних кваліфікованих робітників, спеціалістів із числа учнів ДПТНЗ «ВМВПУ»; організація ярмарок вакансій та презентацій підприємств, організацій, установ. Напрямами діяльності консультативного відділу передбачено: консультування учнів у плануванні професійної кар'єри; допомога у визначенні шляхів та можливостей працевлаштування, у виборі напрямку розвитку фахової кар'єри, у пошуку джерел вакансій. Діяльність правового відділу зорієнтована на надання юридичної допомоги учням у працевлаштуванні; ознайомлення з нормативно-правовими документами із працевлаштування. Напрямами функціонування навчально-тренінгового відділу є такі: проведення тренінгів щодо самостійного пошуку роботи; надання допомоги у створенні самопрезентації; організація зустрічей, екскурсій, організація Днів кар'єри, співробітництво з видавничими джерелами. Прикметно, що для успішного працевлаштування учням ДПТНЗ «ВМВПУ» пропонується опанувати 10-годинний навчальний курс «Техніка пошуку роботи».

Вивчення нормативно-правового та методичного забезпечення діяльності центрів у ЗП(ПТ)О, а також теоретичний аналіз, порівняння й узагальнення наданих закладами інформаційно-аналітичних, навчально-методичних матеріалів переконує, що центри консультування з професійної кар'єри масово почали створювати у закладах професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти з 2017 р. Найбільший досвід щодо організації центрів кар'єри має Колківське Вище професійне училище Волинської області, де Центр професійної кар'єри успішно функціонує з червня 2016 р. Діяльність центру спрямована на: організацію виробничої практики учнівської молоді з перспективою їх подальшого працевлаштування; формування здатності адаптуватися в умовах професійного середовища, презентувати себе та свої досягнення; ознайомлення учнів із техніками пошуку роботи, особливостями організації та здійснення підприємницької діяльності; моніторинг професійної кар'єри випускників.

Варто зазначити, що центри кар'єри як структурні підрозділи з 2017 р. функціонують у всіх

ЗП(ПТ)О Волинської області. Для організаційно-методичного супроводу їх діяльності на офіційному web-сайті Навчально-методичного центру професійно-технічної освіти у Волинській області створено Профорієнтаційний термінал (<http://www.profterminal.volyn.ua>) за інформаційної підтримки німецько-українського проекту «Партнерство у сфері професійно-технічної освіти в Україні». Відвідувачі сайту мають можливість ознайомитися з пріоритетними напрямками розвитку районів області та сутнісними характеристиками 55 робітничих професій (загальне уявлення про професію, основні професійні поняття, стислі історичні відомості про фах, своєрідність і умови роботи, затребуваність на ринку праці, медичні обмеження та вимоги до індивідуально-психологічних особливостей, перспективи кар'єрного зростання), обрати найбільш прийнятний заклад для опанування відповідним фахом.

З метою забезпечення системного виконання «Плану заходів із реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 4 липня 2018 р. № 469-р [13] на офіційному сайті Науково-методичного центру професійно-технічної освіти та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області функціонує профорієнтаційний портал (<http://hmptoterminal.at.ua/>). Його завданнями передбачено формування професійно важливих якостей учнівської молоді, стимулювання їхніх інтересів, з'ясування ефективних способів самопідготовки до майбутньої професії, ознайомлення з методиками самодіагностики, оцінювання результатів досягнень, а також підготовка до соціально-професійної адаптації (засвоєння норм, розвиток ціннісних орієнтацій, мотивів вибору професії, професійної спрямованості). Зміст порталу включає відеоматеріали (фільми, презентації), активні гіперпосилання на офіційні сайти закладів освіти, оголошення про проведення днів кар'єри, днів відкритих дверей, інших профорієнтаційних заходів.

У цьому контексті дослідницький інтерес становить досвід Вищого професійного училища № 25 м. Хмельницького, в якому у квітні 2018 р. було відкрито Центр кар'єрного консультування та розвитку професійної кар'єри. Завданнями його діяльності передбачено: інформування учнівської молоді про конституційні права здобувачів освіти; активізацію власних зусиль щодо вирішення проблем зайнятості; формування активної життєвої позиції; сприяння розвитку підприємницької ініціативи; розширення спектру методів пошуку роботи та підвищення конкурентоспроможності випускників на ринку праці, їх працевлаштування та кар'єрного зростання. Упровадження в освітній процес інноваційного за змістом варіативного навчального курсу «Професійний успіх та кар'єра» сприяє удосконаленню професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників, їхньому працевлаштуванню й успішній самореалізації в умовах сучасного ринку праці. Педагогічні працівники закладу усвідомлюють, що важливою оцінно-якісною характеристикою їхньої діяльності, як і функціонування закладу ПТО є побудова та ус-

пішна реалізація професійної кар'єри учнів і випускників.

У рамках діяльності центрів консультування з професійної кар'єри учні опановують зміст дисциплін «Людина та світ професій» і «Побудова кар'єри», метою яких передбачено ґрунтовне самопізнання учнів для усвідомленого вибору ними майбутнього професійного шляху, максимальної реалізації власних професійних здібностей та підвищення конкурентоспроможності в сучасних умовах. Завдання навчальних дисциплін зорієнтовано на: ознайомлення учнів і студентів із вимогами до фахівця на ринку праці в сучасних соціально-економічних умовах, із кар'єрними орієнтаціями, видами та етапами кар'єри; детальне вивчення особливостей особистості учнів, їхніх професійних здібностей, схильностей, інтересів, суспільних домагань, мотивів, які необхідно враховувати у побудові кар'єри; надання інформації про шляхи здобуття професій, техніку пошуку роботи, тенденції зміни попиту та пропозиції робочої сили на ринку праці; організація професійних проб на базі дійсних чи імітаційних фірм.

6. Висновки

1. Необхідність відкриття та функціонування центрів консультування з професійної кар'єри в Україні означена в чинному законодавстві й нормативно-правових актах Міністерства освіти і науки, Міністерства молоді та спорту й Міністерства соціальної політики України щодо професійної орієнтації населення. Однак порядок відкриття й функціонування таких структурних одиниць регламентується на локально-регіональному рівні, оскільки в нашій державі досі не ухвалено Типового положення та Концептуальних засад діяльності центрів професійної кар'єри в закладах освіти.

2. У центрах професійної кар'єри, створених на базі закладів освіти, має забезпечуватися, насамперед, сприяння професійному становленню майбутніх фахівців, що уможлиблюється шляхом застосування ефективних прийомів розвитку комунікативних якостей, формування навичок активного пошуку роботи, надання дієвої консультативної допомоги у працевлаштуванні на основі максимального врахування індивідуальних здібностей, налагодження продуктивної взаємодії із роботодавцями; проведення тренінгів, майстер-класів, конкурсів інноваційних ідей, стартап-проектів, презентацій, майстер-класів, ярмарок професій (вакансій), підтримки зворотного зв'язку, здійснення моніторингу кар'єрного розвитку.

3. Досліджуючи особливості діяльності центрів консультування з професійної кар'єри в ЗП(ПТ)О, ми виявили такі проблемні питання: переважання фрагментарності у консультуванні учнівської молоді з професійної кар'єри; відсутність нормативно-правового забезпечення функціонування центрів; часткове врахування регіональних особливостей ринку праці; дублювання функцій і завдань центрів кар'єри в закладах освіти і центрів зайнятості; сформованість в учнів мисленневих стереотипів, вузьких і однобічних уявлень про ринок праці, установу, підприємство; низька мотивація молоді до трудової діяльності, професійних успіхів і кар'єрного зростання; дисбаланс між реаліями регіонального

ринку праці та кількістю випускників конкретних професій; недостатня кількість кваліфікованих працівників центрів кар'єри тощо.

4. Важливо, щоб діяльністю центрів консультування з професійної кар'єри забезпечувалася реалізація таких функцій:

– оцінювально-діагностувальної, що передбачає визначення мотивів вибору типу й способів реалізації професійної кар'єри, діагностування кар'єрних орієнтацій;

– навчально-комунікативної, що зорієнтована на навчання технологій планування професійної кар'єри засобами індивідуально-особистісної взаємодії, обміну інформацією, визначення, закріплення і відтворення зв'язків і відносин, що утворюють систему цінностей, норм, окремих дій, способів діяльності, закріплюють та стандартизують поведінку молоді в умовах ринку праці на відповідних етапах цивілізаційного поступу;

– інтегративно-координаційної, яка обумовлює наскрізні вектори діяльності працівників Центру та співробітників закладів освіти щодо підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних до проектування професійної кар'єри, самореалізації у межах фахової діяльності, професійного зростання на основі активізації процесів гуртування, створення команди зі спільними інтересами й ціннісними орієнтаціями, формування у представників професійних спільнот відчуття взаємовідповідальності;

– соціалізаційно-консультативної та регулятивної, які передбачають усвідомлене засвоєння норм професійної (корпоративної) культури, соціальних ролей, еталонних (типових) зразків (стереотипів) поведінки та механізмів їх реалізації, формування ціннісних орієнтацій, надання консультативної допомоги в питаннях планування професійної кар'єри;

– інформаційно-стимульовальної, зміст якої полягає в наданні молоді актуальної інформації про способи кар'єрного розвитку, новітній стан ринку праці, затребувані професії, вимоги роботодавців, а також своєчасному виявленні досягнень і недоліків у побудові й реалізації професійної кар'єри, застосуванні заходів, спрямованих на закріплення, зміцнення і розвиток позитивних зрушень та блокування й усунення негативних рис.

5. Подоланню проблем їх функціонування сприятиме, по-перше, створення та реалізація чіткої системи роботи з професійної орієнтації і кар'єрного консультування населення за напрямками: професійна інформація, консультування з професійної кар'єри, професійний відбір і адаптування; по-друге, уточнення функцій і завдань центрів кар'єри в закладах освіти, установах, організаціях, а також напрямів, форм і механізмів взаємодії ЗП(ПТ)О і центрів зайнятості; по-третє, усвідомлення центрів консультування з професійної кар'єри як своєрідних соціальних проектів, що функціонують у структурі закладу освіти задля забезпечення постійного психолого-педагогічного супроводу кар'єрного зростання учнівської (студентської) молоді відповідно до індивідуально-особистісних характеристик кожної особи.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Березовська Л., Тангел А. Психологічні особливості кар'єри особистості // Вісник Національного університету оборони України. 2015. № 1 (44). С. 212–217.
3. Богущ Л. Теоретичне обґрунтування закономірностей становлення професійної кар'єри майбутніх фахівців з міжнародної інформації // Педагогічний часопис Волині. 2017. № 4 (7). С. 7–12.
4. Лозовецька В. Т. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах: монографія. Київ: Вид. Міленіум, 2015. 279 с.
5. Гончарова Н. Роль професійної підготовки в проектуванні кар'єри майбутніх учителів // Психологія і особистість. 2016. № 2 (1). С. 180–188.
6. Становлення ідентичності фахівця: монографія / Балл Г. О., Зливков В. Л., Копилов С. О. та ін.; ред. Зливков В. О. Київ–Кіровоград: ІТЕКС – ЛТД, 2015. 260 с.
7. Базиль Л., Орлов В. Суперечності в консультуванні з професійної кар'єри майбутніх кваліфікованих робітників // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Професійна педагогіка. 2018. № 16. С. 14–19. doi: <http://doi.org/10.32835/2223-5752.2018.16.14-19>
8. Горохова Г. Психолого-педагогічні аспекти професійної кар'єри особистості // Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка. 2017. № 3 (89). С. 73–77.
9. Словник консультування з професійної кар'єри та працевлаштування. Київ: ПТТО НАПН України, 2017. 32 с.
10. Побудова кар'єри: навч.-метод. пос. / Мельник О. В., Морін О. Л., Гуцан Л. А., Ткачук І. І., Пархоменко О. М., Охріменко З. В. та ін.; ред. Мельник О. В. Кіровоград: ІТЕКС-ЛТД, 2014. 172 с.
11. EEPIC – Enhancing Employability through Positive Interventions for improving Career potential: the impact of a high support career guidance intervention on the wellbeing, hopefulness, self-efficacy and employability of the long-term unemployed – a study protocol for a randomised controlled trial / Whelan N., McGilloway S., Murphy M. P., McGuinness C. // Trials. 2018. Vol. 19, Issue 1. doi: <http://doi.org/10.1186/s13063-018-2485-y>
12. Saffrey C., Summerville A., Roesse N. J. Praise for regret: People value regret above other negative emotions // Motivation and Emotion. 2008. Vol. 32, Issue 1. P. 46–54. doi: <http://doi.org/10.1007/s11031-008-9082-4>
13. План заходів із реалізації Концепції державної системи професійної орієнтації населення. 2018. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-planu-zahodiv-z-realizaciyi-konceptiyi-derzhavnoyi-sistemi-profesijnoyi-orijentaciyi-naselennya>

Received date 21.11.2019

Accepted date 10.12.2019

Published date 31.01.2020

Базиль Людмила Олександрівна, доктор педагогічних наук, доцент, провідний науковий співробітник, Лабораторія професійної кар'єри, Інститут професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України, пров. Віто-Литовський, 98-а, м. Київ, Україна, 03045